

Vedlegg

Regionalt Utviklingscenter
Regionkontoret Nord-Gudbrandsdal
www.run.no

Utvalg:	Saksnummer:	Møtedato:	Saksbehandler:
Arbeidsutvalg	A 13/05	27.05.05	"Rovviltgruppa"

A 13/05:

UTTAELSE OM "UTKAST TIL FORSKRIFT OM ROVVILTERSTATNING FOR HUSDYR OG TAMREIN".

Regionkontoret i Nord-Gudbrandsdal er på høringslista til Miljøverdepartementet, og har fått oversendt "Utkast til ny forskrift om rovvilterstatning for husdyr og tamrein" med høringsfrist 25.05 (har fått utsettelse til 27.05).

Primærnæringsutvalget har fått i oppdrag å komme med uttalelse, og har fått hjelp fra Tormod Pedersen, Sigurd Avdem og Aud Hove ("rovviltgruppa").

Primærnæringsutvalget legger fram vedlagte forslag til høringsuttalelse.

Regionsjefens forslag til vedtak:

Høringsuttalelsen om "Utkast til forskrift om rovvilterstatning for husdyr og tamrein" blir vedtatt, og oversendes Miljøverndepartementet.

RUN 19.05.05

Ole Aasaaren
Ole Aasaaren
Regionsjef

**UTTALELSE OM UTKAST TIL FORSKRIFT OM
ROVVILTERSTATNING FOR HUSDYR
OG TAMREIN**

Fra

REGIONRÅDET FOR NORD-GUDBRANDSDAL

27.05.2005

SAMMENDRAG:

Regionrådet vil be om at forslaget til forskrift trekkes i sin helhet.

Forslaget bryter totalt med grunnleggende prinsipper om rettferdighet og likhet i erstatningsrett. Lovavdelinga i Justisdepartementet må vurdere det juridiske grunnlaget forslaget er bygd på.

Rovviltmeldinga har som intensjon å dempe konfliktnivået mellom distriktsbefolkningen, landbruksnæringa og rovviltforvaltningen. All praktisk erfaring tilsier at utkastet vil føre til ei særdeles urettferdig erstatningsordning som vil øke konfliktnivået betydelig.

Hele forslaget bygger på grunnholdningen at dyreeierne ikke gjør det de kan for å forebygge rovvilttap. Dette er sterkt provoserende. Det er ikke motivasjon eller arbeidsinnsats det mangler på, men effektive tiltak. Mange har gitt opp saueholdet fordi de ikke klarer å leve med de lidelsene rovdyra påfører husdyra.

Forslaget til forskrift vil slå ut svært urettferdig ved at de som har store tap ikke vil få erstatta på langt nær de tapa de har. Det er umulig å finne mer enn en liten del (ca. 10 %) av dyra som blir tatt av rovdyr. Det er akseptert av alle. Det blir dermed umulig å få dekt store tap under ordninga dokumenterte tap. Praktiseringa av udokumenterte tap blir helt annerledes enn før og langt strengere. Hele systemet er basert på at de som får store tap ikke skal få erstattet mer enn en liten del av disse.

Forskriften innfører også det svært uheldige prinsippet at det skal utbetales godtgjørelse for rovviltskader som i noen tilfeller ikke vil oppstå. Disse husdyreeierne vil få dobbel betaling ved at de også kan levere dyra til slakt. Ei samla næring er sterkt imot prinsippet om å få erstatning for dyr de ikke har mistet.

Konsekvensen av denne omlegginga er at husdyreeiere får store tap 2-3 år på rad, vil risikere å gå konkurs eller måtte legge ned sauedrifta fordi de ikke får erstatta reelle tap. Dette vil omfatte mange saueiere. Bare i vår region er det 89 saueiere som har hatt over 10% lammetap siste året, 33 saueiere har hatt over 20%, og 12 har over 30%. Vi viser i utfyllende del at belastningen vil ramme tilfeldig, og uten noen rettferdighet.

I høringsbrevet frå Miljøverndepartementet påpekes at St.meld. nr. 15 (2003-2004) har som utgangspunkt: "*dagens ordning med full erstatning for alle dokumenterte rovvilttap videreføres*" (s. 123). Dette følger også av viltlovens §12a. Å dele ut erstatning til husdyreeiere som ikke har hatt tap, og erstatte bare en liten del av tapa til de som har store tap er ikke å gi: "*full erstatning for alle dokumenterte rovvilttap*". Verken utgangspunktet i stortingsmeldinga eller § 12a i viltloven er oppfylt i dette forslaget til forskrift.

Forslaget til erstatningssystem skyver et uløselig problem over på husdyreeierne. Staten har prøvd å bidra til å utvikle effektive forebyggende tiltak i 15-20 år uten å lykkes. Fra og med neste beitesesong skal husdyreeierne løse dette uløselige problemet ellers vil de tape store beløp.

Energi- og miljøkomiteen understreket ved behandlingen av stortingsmeldinga at den todelte målsettingen skal opprettholdes, og mente at det fortsatt skal være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt. Forslaget til ny erstatningsordning er ikke i samsvar med denne målsettingen.

UTFYLLENDE DEL:

Merknader til det foreslåtte systemet:

I Inst. S.nr.174(20032004) sier energi- og miljøkomiteen:

"Ordningen skal innrettes slik at en betydelig del av erstatningene gis som forhåndsutbetaling som insentiv til iverksettelse av forebyggende tiltak, men det skal fortsatt gis erstatning for udokumenterte tap.

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med endringer og utvidelse av Regjeringens foreslåtte ordning, som tar hensyn til at det fortsatt er behov for skjønsmessige erstatningsutbetalinger, basert på at mye tap er vanskelig å dokumentere på tross av iverksettelse av forebyggende tiltak."

Stortinget har altså bedt om en utviding av ordningen som var foreslått av Regjeringen. Likevel legger Miljøverndepartementet inn som føring at: "ny erstatningsordning skal utformes innenfor den økonomiske rammen av dagens erstatningsordning".

Stortinget erkjenner også at vi vil få tap som er vanskelig å dokumentere på tross av at vi setter i verk forebyggende tiltak. Stortinget fastslår at det skal gis skjønsmessig erstatning for disse udokumenterte tapene. Stortinget har ikke knyttet utbetalingen av udokumenterte tap opp mot spesielle forebyggende tiltak. I forslaget til forskrift er det uklart hva som må til av forebyggende tiltak for å få erstatning for udokumenterte tap. Det er nødvendig at saueieren vet hvilke krav som vil bli stilt før beitesesongen starter.

Vilkåret om iverksettelse av forebyggende tiltak fører til at risikoerstatningen må brukes til det. Likevel blir beløpet som er utbetalt som risikoerstatning trekt fra en eventuell erstatning for udokumenterte tap. Dette er i realiteten å flytte kostnader til forebyggende tiltak over på den potten som tidligere ble brukt til utbetaling av erstatning for rovvilttap.

Konsekvenser av det foreslåtte systemet:

At systemet fører til at en i realiteten flytter kostnader til forebyggende tiltak over på den potten som tidligere ble brukt til utbetaling av erstatning for rovvilttap skal vi gi et eksempel på. Et av utvalgets medlemmer, Sigurd Avdem fra Lesja, er et godt eksempel på hvordan systemet vil virke. Tidligsanking har blitt kompensert med 6 kr pr dyr og dag. I hans tilfelle, med 135 dyr på utmarksbeite, vil det koste han kr 810 pr dag. Regnstykket for risikoerstatning blir: Risikofaktor 4, dvs. fast forekomst av jerv og forekomst av kongeørn. Enhetssats kr 27 x risikofaktor 4 x 50 vinterfora sau = kr 5 400. Dette vil holde til å sanke sauen ei knapp uke tidligere. Sommeren 2004 slapp han 50 voksne og 85 lam. Tap som på grunn av rovvilt var 1 voksen og 20 lam. Med dagens erstatningssystem ble det erstattet 1 voksen og 17 lam med en utbetaling på totalt kr 25 852. På tross av at han har bra tilsyn, og er med i organisert beitebruk, fant han bare den voksne søya og et lam. Han ville dermed fått erstatta disse to dyra som dokumenterte tap. Slik forskrifta og høringsbrevet er å forstå ville han ikke fått erstatning for udokumenterte tap. Dette fordi han ikke hadde gjennomført tidligsanking. Han ville dermed ikke hatt mulighet for å få erstatning utover kr 2 500 for dokumenterte tap. Resultatet av det nye systemet blir dermed at han vil tape kr 23 352 i forhold til dagens erstatningssystem.

Med det foreslåtte systemet måtte han brukt tidligsanking som forebyggende tiltak for å komme i betraktning for erstatning for udokumenterte tap. Da ville han bruke opp hele risikoerstatningen på ei uke tidligere sanking som forbyggende tiltak. Han ville helt sikkert likevel hatt samme tapet, eller i beste fall, nesten samme tapet. Hva han ville fått erstattet som udokumenterte tap er umulig å si. Det som er helt sikkert er at han måtte fått mye mindre

erstatning enn etter dagens system. Siden det skal utbetales en risikoerstatning til alle, også de som ikke har tap, må nødvendigvis praksisen for å erstatte udokumenterte tap bli mye strengere. Ellers vil en få en dramatisk økning i utgiftene til erstatning. Når da risikoerstatningen på kr 5 400 skal trekkes fra erstatningsbeløpet blir det riktig ille. Å trekke fra risikoerstatningen er helt ulogisk. Dette beløpet skal jo brukes til forebyggende tiltak som tidlignsanking. Alle vet at en vil få rovvilttap likevel. Når risikoerstatningen alt er brukt opp på tidlignsanking, og det vil måtte skje en kraftig innstramning på erstatning for udokumenterte tap, vil saueeierene komme svært dårlig ut. Staten prøver altså å skyve ansvaret for det forebyggende arbeidet over på den enkelte bonde, både for å gjennomføre tiltak, og også i stor grad å finansiere dette. Dette er høyst urimelig, og går langt ut over intensjonen til Stortinget.

Som vist over vil det nye forslaget til erstatningsordning komme til å fungere slik at de som har store udokumenterte tap vil tape store beløp. Det er grunn til å reise spørsmål om det var dette komiteen mente. Det står ingenting i innstillingen som tyder på at komiteen har ønsket at husdyreiere med store tap ikke skal få erstatta sine reelle tap.

I høringsbrevet fra Miljøverndepartementet står det under overskrifta Erstatning for udokumentert rovviltsskade: *"Ordningen skal for det første fange opp tilfeller der det ikke kan påregnes at det vil oppstå rovviltsskader eller der det ikke er registrert fast forekomst av aktuell rovviltart, men der slik skade likevel har oppstått. For det andre skal ordningen fange opp tilfeller der det er gjennomført forebyggende tiltak med dokumentert skadereuserende effekt, men der det likevel har oppstått rovviltsskade"*. Dette kan (må?) forstås slik at i områder hvor det er kjent rovviltforekomst må alle saueiere gjennomføre tidlignsanking for å komme i betraktning for erstatning for udokumenterte tap. Nå er det bare noen områder på Sør-Vestlandet som ikke har kjent rovviltforekomst innen beiteområdene sine. Det betyr at beitesesongen i utmark blir avkorta for langt de fleste saueiere i Norge. Dette er i praksis en dramatisk innstramning i praktiseringa av udokumenterte tap, og et dramatisk angrep på beiteretten. Det er grunn til å reise spørsmål om dette ikke går langt utover det som var Stortingets mening.

Det er umulig å finne mer enn en liten del av dyra som blir tatt av rovdyr. Det er akseptert av alle. Det blir dermed umulig å få dekt store tap under ordninga dokumenterte tap. Det er en klar målsetting fra Miljøverndepartementet at det ikke skal brukes mer penger til rovdyrerstatning. Dette, sammen med ordlyden i forskrifta, gjør det klart at praktiseringa av udokumenterte tap må bli langt strengere enn tidligere. Staten kan ikke både betale ut risikoerstatning, der en god del vil bli utbetalt til dyr som ikke vil bli tatt av rovdyr, og samtidig betale erstatning fullt ut for alle som blir tatt av rovdyr. Da vil utgiftene til rovdyrerstatning øke dramatisk, og det er ingen signaler fra Miljøverndepartementet som tilsier et slikt ønske. Husdyreiere som er uheldige 2-3 år på rad vil risikere å gå konkurs fordi de ikke lenger vil få erstatta de reelle tapa.

Forskriften innfører dessuten det svært uheldige prinsippet at det skal utbetales godtgjørelse for rovviltsskader som i noen tilfeller ikke vil oppstå. Disse husdyreierne vil få dobbel betaling ved at de også kan levere dyra til slakt. Ei samla næring er sterkt imot prinsippet om å få erstatning for dyr de ikke har mistet. Dette vil også bli brukt av opinion som er imot overføringer til landbruksnæringa. Det vil lett skape et uheldig bilde av næringa at husdyreieren får betalt to ganger for samme dyra fordi det er rovdyr i området.

Risikovurdering.

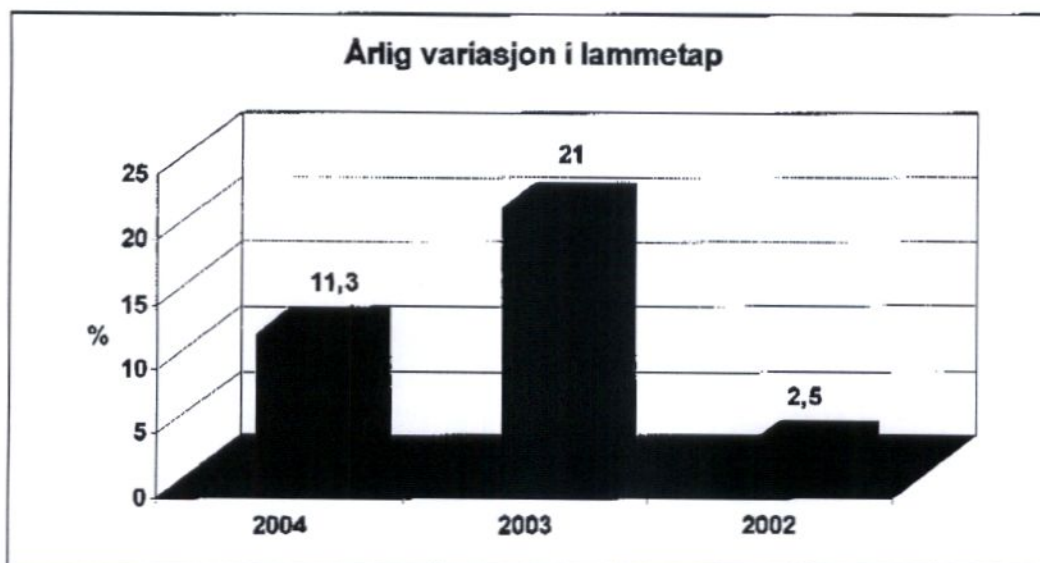
Forhåndsutbetaling av risikoerstatning er basert på en tabell for å beregne risikofaktor. Denne tabellen virker mildt sagt urimelig. Statistikk gir ikke alltid gode tall og det er tilfelle her. At for eksempel en gaupeyngling bare skal gi dobbelt så høy verdi som kongeørn, er helt feil. I Vågå kommune er det for eksempel regelmessig seks ynglinger av ørn. Skadene fra dette kan ikke på noen måte sammenlignes med om vi skulle hatt tre ynglinger av gaupe innen samme kommune. Tre ynglinger av gaupe ville gitt mange ganger så stor skade.

At ulv gir mindre verdi enn jerv er heller ikke riktig. Familiegrupper av ulv har demonstrert at de kan gjøre svært omfattende skader i sitt leveområde. Når det gjelder bjørn kan enkelte individer gjør svært stor skade, mens andre gjør lite skade. Gaupe bør ha lavere verdi enn ulv og bjørn. I praksis er forskjellen mellom arter, individer og kjønn så store at å sette opp en tabell som gir noen form for rettferdig erstatning er umulig.

Data som gjelder bestandsstørrelse fra overvåkingsprogrammet er svært konfliktfylte, og er klart bare minimumstall. Slik har det vært hele tida siden overvåkingsprogrammet startet, og det er mange eksempler på at talla i ettertid har vist seg å være høyere enn overvåkingsprogrammet har oppgitt. Siden disse talla skal danne grunnlag for risikovurderingen, vil konflikten rundt rovviltforvatninga øke sterkt med dette systemet.

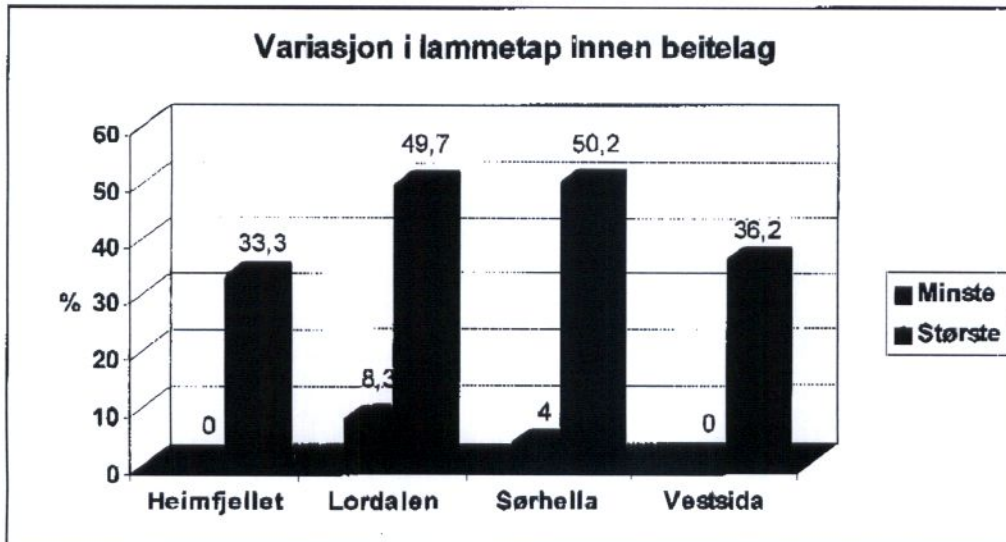
Eksempler som viser hvor feil det foreslåtte systemet vil virke:

For å vise hvor urettferdig forslaget er, skal vi vise noen eksempler på hvor tilfeldig variasjon det er i rovvilttap hos enkelteiere. Første eksempel er en saueeier i Skjåk som er anerkjent som en dyktig bruker med et godt og organisert tilsyn. Diagrammet under viser variasjon i tap han har hatt de siste tre åra. Dette viser hvor tilfeldig og urettferdig det nye systemet vil slå ut.

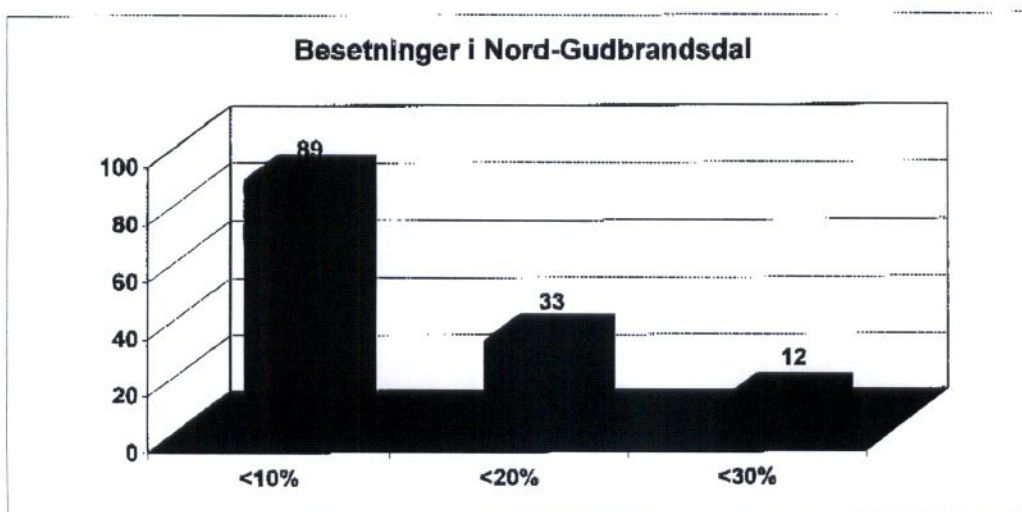

Risikoerstatning skal baseres på områdeinndelinger, og utbetaling skal skje etter hvor stor risiko det er for rovvilttap. Dette forutsetter at det er like stor risiko for rovvilttap for alle i samme område, og selvfølgelig at tapene kan forebygges. Begge deler er like grunnleggende feil. Hvem som blir rammet innen et område er tilfeldig, og hvor hardt en blir rammet varierer svært mye innen et beitelag. Eksemplet nedenfor er fra Lesja som har god beitelagsorganisering, og som rapporterer til Fylkesmannen via ordninga organisert beitebruk. Lesja har 9 beitelag, og skal landet inndeles i risikoområder er det umulig å dele inn i enda

mindre områder. I virkeligheten blir risikoområdeinndelingen sikkert mye grovere. Som det går fram av diagrammet er det svært stor variasjon i lammetapet innen så små områder som på beitelagsnivå i Lesja. Dette viser igjen hvor fullstendig uten rettferdighet det foreslåtte systemet vil bli. De fleste vil tape, enkelte vil tape svært mye penger, og noen få heldige vil direkte tjene penger på systemet. Det er jo helt urimelig at noen tilfeldige brukere skal tjene penger på et erstatningssystem. Diagrammet viser minste og største lammetap saueiere innen samme beitelag har hatt på Lesja i 2004. Diagrammet viser eksempler fra 4 beitelag.

Diagrammet under viser antall besetninger i Nord-Gudbrandsdal med over 10%, 20% og 30 % lammetap. Disse vil tape betydelige beløp på nyordningen. Jo større rovvilttap, jo større beløp vil de tape. Konsekvensen av at de taper store beløp vil bli at de som er mest uheldige over flere år må gi opp saueholdet av økonomiske grunner. Når noen må gi seg vil bare tapene bli overført til andre brukere så lenge jervbestanden er like høy. Jerven må ha mat, og vil ikke ha problem med å finne nye besetninger å ta sau fra. Så vil nye brukere måtte gi seg, og slik vil det fortsette. Denne spiralen vil bare gå videre, og resultatet over lang tid vil bli en avvikling av saueholdet i områder med stor jervbestand/rovviltbestand.

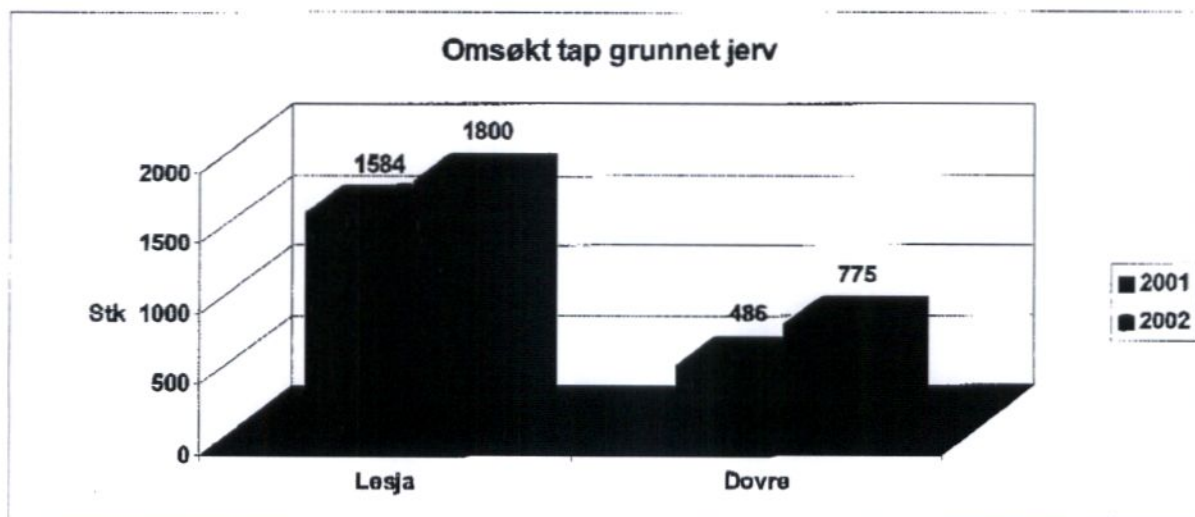

Ekstreme tap vil ramme tilfeldig. Fra Skjåk er det eksempel på at en saueier hadde lammetap i 2004 på 61%, og totaltap (sau og lam) på 40%. Området viste seg å være revirgrensa mellom to hannjerver, og hadde derfor ekstra stor trafikk av jerv.

Forslaget til erstatningssystem skyver et uløselig problem over på husdyreierne. Staten har prøvd å bidra til å utvikle effektive forebyggende tiltak i 15-20 år uten å lykkes. Staten har brukt mange millioner kroner på dette. Metodene som har vært prøvd har enten ført til så store kostnader at driftsformen i praksis er uaktuell, eller så har lamma fått sterkt redusert tilvekst fordi de ikke har fått utnyttet sin naturlige beiteaktivitet. All erfaring viser at sauehold basert på utmarksbeite, sammen med for store rovviltbestander, ikke lar seg kombinere. Fra og med neste beitesesong må husdyreierne løse dette problemet ellers vil de tape store beløp. Problemet er like uløselig om det blir skyvd over på husdyreierne.

Tidligsanking:

Prosjektet med tidligsanking på Lesja og Dovre, og Mysteruds prosjektet med radiomerking på Lesja, viser at det i mange tilfeller ikke vil ha noen virkning. Det nye forslaget til erstatningsordning gir saueierne valget mellom å tape store beløp på manglende erstatning, eller å sanke sauen tidligere med de utgifter og problemer det medfører med å ha tilstrekkelig beite og for. Dessverre vil saueierne tape penger også om de sanker tidligere. Dokumentasjon på at tidligsanking ofte ikke er svaret på å redusere rovvilttapa er diagrammet under som viser resultatene av tidligsanking på Lesja og Dovre i 2002

Sankedatoen som har vært brukt de senere år er 2. helga i september. I 2002 skjedde sankingen 10 dager tidligere enn gjennomsnittlig sankedato. I alt 28.000 sauer var omfatta av forsøksprosjektet. Pr. 1. september var 79 % av sauen på Dovre og 76 % av sauen på Lesja sanket inn. De aller fleste som var igjen var sanket ned i løpet av de neste dagene. Generelt var sankingen mer vellykket gjennomført enn vanlig. Omsøkt tap grunnet jerv for 2001 og 2002 var som det går fram av diagrammet ovenfor. Det er ingen som vil hevde at økningen fra 2001 til 2002 skyldes tidligsanking, men dette viser at det ikke hadde noen effekt i våre områder. Sauenæringa har praktisert tidligsanking til en viss grad i flere år, men næringa har ikke vært villig til å avkorte beitesesongen for mye. Utmarksbeitet er hele grunnlaget for næringa.

Viltlovens § 12a:

I høringsbrevet fra Miljøverndepartementet påpekes at St.meld. nr. 15 (2003-2004) har som utgangspunkt at: *"dagens ordning med full erstatning for alle dokumenterte rovvilttap videreføres"* (s. 123). Dette følger også av viltlovens §12a.som lyder: *"Når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt, yter staten full erstatning for tapet og følgekostnader i samsvar med forskrift gitt av Kongen"*. Å dele ut erstatning til husdyreiere som ikke har hatt tap, og erstatte bare en liten del av tapet til de som har store tap er ikke å gi *"full erstatning"*. Verken utgangspunktet i stortingsmeldinga eller § 12a i viltloven er oppfylt i dette forslaget til forskrift

Stortinget har fortsatt todelt målsetting:

Energi- og miljøkomiteen understreket ved behandlingen av stortingsmeldinga at den todelte målsettingen skal opprettholdes, og mente at det fortsatt skal være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt. Forslaget til ny erstatningsordning er ikke i samsvar med denne målsettingen.

Konklusjon:

Regionrådet vil be om at forslaget til forskrift trekkes i sin helhet. Forslaget er så provoserende, konfliktskapende og urettferdig at det må legges bort i sin helhet. Forslaget bryter også totalt med grunnleggende prinsipper om rettferdighet og likhet i erstatningsrett.

18.05.2005 Regionrådets rovviltutvalg

.....
Aud Hove
Sign

.....
Sigurd Avdem

.....
Tormod Pedersen